

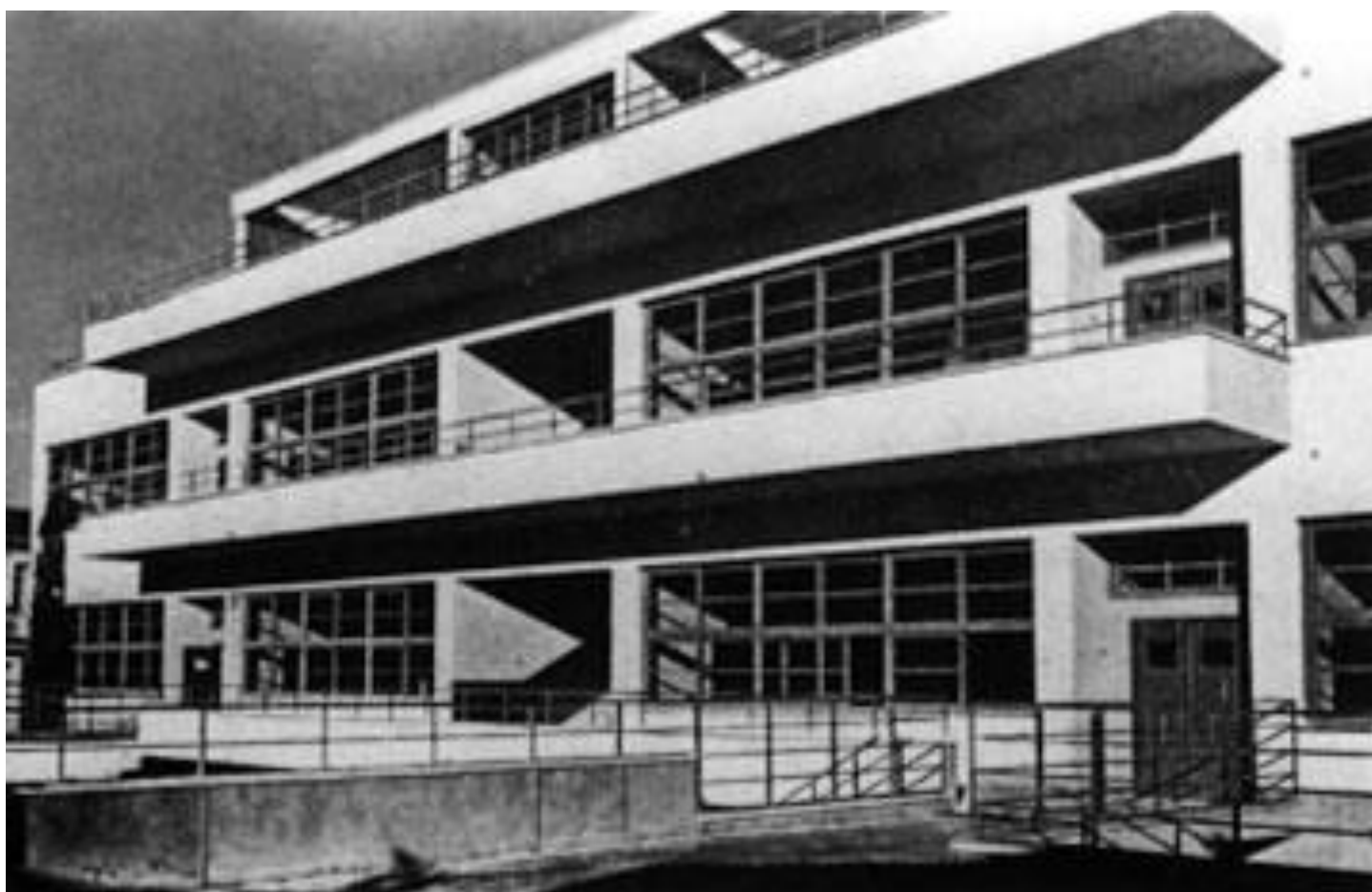
*Εσπερινή Σχολή Γυναικών
Υπαλλήλων
1925 - 1965*

Ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (Σ.Δ.Γ.) ιδρύθηκε το 1920 με πρωτοβουλία της γνωστής φεμινίστριας **Αύρας Θεοδωροπούλου**, η οποία ήταν και πρώτη πρόεδρος του. **Είναι το πρώτο αποκλειστικά φεμινιστικό Σωματείο στην Ελλάδα** και είναι εν ενεργεία έως και σήμερα. Έχει σκοπό την επίτευξη εκτός της τυπικής και της ουσιαστικής ισότητας των δύο φύλων, την προάσπιση και κατοχύρωση των δικαιωμάτων των γυναικών και την εξάλειψη των στερεοτύπων φύλου. Στα πλαίσια της δράσης του, το **1925** κατόπιν πρότασης της τότε γραμματέως του Συνδέσμου **Μαρίας Σβώλου**, **ιδρύει την Εσπερινή Σχολή Γυναικών Υπαλλήλων η οποία λειτούργησε για 40 χρόνια.**

Θέσεις που λειτούργησε η Εσπερινή Σχολή Γυναικών Υπαλλήλων (1925-1965)

Η Σχολή παρά τις αντιξοότητες (έλλειψη οικονομικών πόρων, κοινωνικές συνθήκες, δικτατορία Μεταξά, κατοχή) λειτούργησε αδιάκοπα. «Σπίτι» της τα περισσότερα χρόνια, υπήρξε το σημερινό **35° Δημοτικό Σχολείο (Κωλέττη 34) στα Εξάρχεια**, όπου στεγάστηκε από το 1933-1961 με διακοπή την περίοδο της κατοχής οπότε και μεταφέρθηκε σε άλλα κοντινά κτίρια. Το σχολείο την περίοδο εκείνη είχε επιταχθεί από τους Γερμανούς.

35° Δημοτικό Σχολείο, Κωλέττη 34 στα Εξάρχεια

Σύντομο ιστορικό

- **1925:** **Ίδρυση** της Εσπερινής Σχολής Γυναικών Υπαλλήλων διετούς φοίτησης με: α) Εμπορικό Τμήμα, β) Τμήμα Γραμματέων
- **1927:** Με το ΦΕΚ146 16-07-1927 **κρίνεται ισότιμη με τις Δημόσιες Σχολές ιδίου τύπου και παρέχει αναγνωρισμένα πτυχία.** Περιλαμβάνει: α) Εμπορικό & Λογιστικό Τμήμα, β) Τμήμα τεχνικών μαθημάτων: στενογραφία, δακτυλογραφία, καλλιγραφία γ) Ελεύθερα φροντιστήρια: λογιστική, ξένη και ελληνική εμπορική αλληλογραφία, στενογραφία, ξένες γλώσσες
- **1931:** **Γίνεται τετραετούς φοίτησης** με τέσσερα τμήματα: α) Λογιστριών, β) Δακτυλογράφων, γ) Στενογραφίας, δ) Γλωσσών
- **1932:** **Δεν εγγράφει νέες μαθήτριες. Κινδυνεύει να κλείσει** λόγω οικονομικών δυσχερειών
- **1936:** Η δικτατορία Μεταξά **διαλύει το Σ.Δ.Γ. καθώς και άλλες φεμινιστικές συλλογικότητες και κατάσχει το αρχείο του.** Διορίζεται νέος πρόεδρος της Σχολής και δεν κλείνει.
- **1940-1941:** **Επιτάσσεται το σχολείο της οδού Κωλέττη από τους Γερμανούς.** Τα μαθήματα γίνονται το μεσημέρι σε άλλα κτήρια. Εξασφαλίζεται συσσίτιο μίας μερίδας στις μαθήτριες.
- **1945:** Συγκροτείται ξανά ο Σ.Δ.Γ. και επιλέγεται νέα πρόεδρος της Σχολής κατόπιν υπόδειξης του Συνδέσμου
- **1951:** Μετατρέπεται σε **7τάξια σχολή με την επωνυμία «Εσπερινή Εμπορική Σχολή Θηλέων»** ισότιμη με τις δημόσιες Εμπορικές Σχολές
- **1961:** Γίνεται **έξωση σε όλα τα βραδινά σχολεία που είχαν στεγαστεί σε σχολεία του Δημοσίου.** Μεταφέρεται στο κτήριο της Σχολής Φωτοπούλου όπου επιβαρύνεται με ενοίκια.
- **1965:** Η σχολή κλείνει λόγω της τότε **εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης** αφού υποχρεώνεται να αλλάξει ριζικά μορφή, πρόγραμμα και εκπαιδευτικό σκοπό. **Αποστολή εξετελέσθει!**

Εργαζόμενες γυναίκες υπό την επίβλεψη των ανδρών προϊσταμένων τους

Το σκεπτικό της ίδρυσης

Το 1925 με ομιλία της η τότε πρόεδρος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (Σ.Δ.Γ.) Αύρα Θεοδωροπούλου, ανακοινώνει και αιτιολογεί την απόφαση ίδρυση της **Εσπερινής Σχολής Γυναικών Υπαλλήλων**:

«Ένα από τα σπουδαιότερα επιχειρήματα που μας αντιτάσσουν όσοι καταπολεμούν την εξίσωση των όρων εργασίας της γυναίκας με του ανδρός είναι ότι η γυναίκα μπαίνοντας σε οποιαδήποτε υπηρεσία, δημόσια ή ιδιωτική δεν έχει ποτέ τα ίδια εφόδια με τον άντρα.»

«Το κορίτσι που πηγαίνει να εργαστεί σε μία δημόσια υπηρεσία, σε μία Τράπεζα, σε ένα γραφείο, [...] πηγαίνει σπρωγμένο από μίαν ανάγκη επείγουσα και επιτακτική. Λίγες είναι εκείνες που πηγαίνουν μόνο για το χαρτζιλίκι τους, για τα λούσα τους. Πηγαίνει για το ψωμί.»

«Η δουλειά για τη γυναίκα στον τόπο μας είναι δυστυχώς ακόμα μονάχα το γιοφύρι που θα την οδηγήσει στο γάμο. Δεν είναι το μέσο για να κρατήσει και μέσα στο γάμο την οικονομική της ανεξαρτησία και να εξασφαλίσει έτσι την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.»

Ένα από τα σπουδαιότερα επιχειρήματα που μας αντιτάσσουν όλοι όσοι καταπολεμούν την εξίσωση των όρων της εργασίας της γυναίκας με του ανδρός είναι ότι η γυναίκα μπαίνοντας σε μία οποιαδήποτε υπηρεσία, δημόσια ή ιδιωτική, δεν έχει ποτέ τα ίδια εφόδια με τον άντρα. Κι αν πετύχει σένα διαγωνισμό για τη κατάληψη μιάς θέσεως, είναι ή γιατί μεταχειρίζεται πλάγια μέσα, ή γιατί κατορθώνει με τη φυσική της εξυπνάδα να προετοιμασθεί γρήγορα για την περίπτωση, της λείπουν όμως οι βάσεις που θα την κάνουν να ευδοκιμήσει αργότερα στην υπηρεσία της, να κερδίσει την εκτίμηση ή την εμπιστοσύνη των προϊσταμένων, και να προαχθεί με τον καιρό.

Αυτά όλα ως ένα σημείο είναι μιά κακόβουλη αντίδραση, έχουν όμως και πολλά στοιχεία αλήθειας. Το κορίτσι που πηγαίνει να εργαστεί σε μία δημόσια υπηρεσία, σε μία Τράπεζα, σε ένα γραφείο, πηγαίνει, αντίθετα απ' ότι γενικά πιστεύεται, σπρωγμένο από μίαν ανάγκη επείγουσα και επιτακτική. Λίγες είναι εκείνες που πηγαίνουν μόνο για το χαρτζιλίκι τους, για τα λούσα τους. Δεν είναι ούτε τόσο έλκυστικό, ούτε τόσο ικανοποιητικό για μιά κοπέλλα να περνά όλη τη μέρα μπροστά σε μιά γραφομηχανή μόνο και μόνο για να προσθέσει ένα φουστάνι στη γαρδαρόμπα της ή κανένα ζευγάρι μεταξωτές κάλτσες. Πηγαίνει για το ψωμί. Το ψωμί το δικό της και το ψωμί της οικογένειας, του γέρου πατέρα, της χήρας μάνας, των ανήλικων αδερφών. Γι αυτό κοιτάζει γρήγορα, άπροετοίμαστα, χωρίς να έχει καμμιά επαγγελματική μόρφωση, ναρπάξει μιά θέση για να οικονομίσει την περίπτωση. Έχει ο Θεός αργότερα! Η δουλειά για τη γυναίκα στον τόπο μας είναι δυστυχώς ακόμα μονάχα το γιοφύρι που θα την οδηγήσει στο γάμο, δεν είναι το μέσο για να κρατήσει και μέσα στο γάμο την οικονομική της ανεξαρτησία και να εξασφαλίσει έτσι την ανθρωπινή της αξιοπρέπεια. Όμως λίγο λίγο ή πραγματικότητα την πείθει πώς δεν είναι δοσμένο σε όλες να περάσουν το γιοφύρι. Πώς ο γάμος είναι σήμερα δύσκολος και πώς; αναγκαστικά ή γυναίκα πρέπει, μπαίνοντας σε μιά δουλειά, να λογαριάζει πώς; μπορεί να την εξακολουθήσει και σ όλη της τη ζωή. Κι ακόμα πολλές εργαζόμενες γυναίκες, βλέποντας σε τί σημείο έχουν καταντήσει μερικές παντρεμένες συνάδελφές των— τί δε φυλάει ή ζωή για τον καθένα! — ανοίγουν τα μάτια τους, και το συλλογίζονται πολύ πριν αποφασίσουν να εγκαταλείψουν ένα εφόδιο σίγουρο, που το κρατούν στα δικά τους χέρια, για να εμπιστευθούν τυφλά τη ζωή τους σέναν άντρα, που ποτέ δεν μπορεί κανείς να προβλέψει τις ψυχολογικές μεταβολές που μπορεί να του συμβούν, ή και τα απρόοπτα και τόσο συνηθισμένα της ζωής, θάνατο, αρρώστια, χρεωκοπία οικονομική, κτλ, κτλ.

Γι' αυτούς όλους τους λόγους παντού σ όλες τις χώρες όπου η γυναίκα εργασία έχει αναγνωριστεί ως ένας οικονομικός παράγων απαραίτητος στην κοινωνία και ως μιά μόνιμη πραγματικότητα για την ίδια, τόσο η πολιτεία όσο και οι γυναικείες οργανώσεις προσπαθούν να της δώσουν τάραξη επαγγελματικά εφόδια για να σταδιοδρομήσει με επιτυχία στη δουλειά της, για να την αντικρύσει με την απαιτούμενη σοβαρότητα, ώστε να προσελκύσει απ' όλους τους συνεργάτες της τον απαιτούμενο σεβασμό και να κερδίσει έτσι με το σπαθί της εκείνο που ζητούμε για αυτήν διαρκώς χωρίς να κατορθώνουμε να το πετύ-

χομε: την ισότητα των όρων της εργασίας για τα δύο φύλα.

**

Αυτά όλα έχοντας υπ' όψει του δ Δ.Ε.Δ.Γ. αποφάσισε να βοηθήσει την ελληνίδα υπάλληλο δίνοντάς της την ευκαιρία να συμπληρώσει την ατελή μόρφωσή της. Προς τόν σκοπόν αυτό οργανώνει από φέτος σειρά βραδυνών μαθημάτων που θα αποτελέσουν ένα διετή κύκλο, από δύο εξάμηνα. Το πρόγραμμα των μαθημάτων, που δημοσιεύεται σε άλλη στήλη του φύλλου αυτού, καταρτίσθηκε σύμφωνα με τις υποδείξεις διακεκριμένων επιστημόνων και καθηγητών της Ανωτέρας Εμπορικής Σχολής. Το διδακτικό προσωπικό αποτελείται από καθηγητές με μακροχρόνια πείρα, που κατέχουν όλοι ανώτερες θέσεις σε γυμνάσια ή εμπορικές σχολές. Στο τέλος των διετών σπουδών οι μαθήτριες έπειτα από επιτυχείς εξετάσεις, θα παίρνουν απολυτήριο που ασφαλώς θα τους χρησιμέψει για τη σταδιοδρομία τους, είτε για να προαχθούν στις θέσεις που κατέχουν είτε για να διορισθούν σε θέσεις καλές, σε δημόσιες υπηρεσίες ή ιδιωτικά γραφεία. Ο Σύνδεσμος άλλως τε θα καταβάλει κάθε προσπάθεια για να τοποθετηί τις αποφοίτους του, καταρτίζοντας με τόν καιρό και γραφείο εργασίας.

**

Παράλληλα με την ειδική αυτή επαγγελματική μόρφωση θα γίνονται και μαθήματα γενικά, απαραίτητα σήμερα σε κάθε γυναίκα που έχει την αξίωση να λογαριάζεται ως μέλος χρήσιμο στην κοινωνία, και όχι ένα παράσιτο και ένα βάρος. Ολονένα βαδίζομε προς τη χειραφέτηση της γυναίκας και στον τόπο μας, προς την πολιτική της εξίσωση με τόν άντρα. Ο Σύνδεσμος αισθάνεται βαθύτατα την ευθύνη που ανέλαβε πρωτοστατώντας στην κίνηση αυτή. Και θέλει οι αυριανές ελληνίδες πολίτιδες να φανούν αξίες της εμπιστοσύνης με την όποια θα τις περιβάλλει η πολιτεία. Γι' αυτό από τώρα θέλει να τις προετοιμάσει για τα νέα τους καθήκοντα, να τους κάνει συνειδητή την ευθύνη τους. Σε σειρά μαθημάτων που θα δοθούν από εκλεκτούς επιστήμονες, θα διδαχθούν τον πρώτο χρόνο στοιχεία πολιτικής οικονομίας και πολιτική αγωγή δηλ. τη θέση της γυναίκας στο αστικό δίκαιο και στοιχεία δημοσίου δικαίου. Ο Σύνδεσμος θα καταβάλει κάθε θυσία που μπορεί, μέσα στα όρια του προϋπολογισμού του, για να πετύχει ο σκοπός του. Από την κοινωνία περιμένει την ηθική υποστήριξη που θα του εξασφαλίσει την επιτυχία αυτή.

Α. Σ. Θ.

«Ο Αγώνας της Γυναίκας», τεύχος 24 (1925)

«Αυτά όλα έχοντας υπ' όψει του ο Σ.Δ.Γ. αποφάσισε να βοηθήσει την Ελληνίδα υπάλληλο δίνοντας την ευκαιρία να συμπληρώσει την ατελή μόρφωσή της. Προς τον σκοπόν αυτό οργανώνει από φέτος σειρά βραδυνών μαθημάτων που θα αποτελέσουν ένα διετή κύκλο, από δύο εξάμηνα.»

«Στο τέλος των σπουδών οι μαθήτριες έπειτα από επιτυχείς εξετάσεις, θα παίρνουν απολυτήριο που ασφαλώς θα τους χρησιμέψει στη σταδιοδρομία τους, είτε για να προαχθούν στις θέσεις που κατέχουν είτε για να διοριστούν σε θέσεις καλές, σε δημόσιες υπηρεσίες ή ιδιωτικά γραφεία.»

«Παράλληλα με την ειδική αυτή επαγγελματική μόρφωση θα γίνονται και μαθήματα γενικά, απαραίτητα σήμερα σε κάθε γυναίκα που έχει την αξίωση να λογαριάζεται ως μέλος χρήσιμο στην κοινωνία και όχι ένα παράσιτο και ένα βάρος.[...] Σε σειρά μαθημάτων που θα δοθούν από εκλεκτούς επιστήμονες, θα διδαχτούν τον πρώτο χρόνο στοιχεία πολιτικής οικονομίας και πολιτική αγωγή, δηλαδή τη θέση της γυναίκας στο αστικό δίκαιο και στοιχεία δημοσίου δικαίου.»

Η πρωτοποριακή αυτή πρόταση, άγγιζε σχεδόν όλο το κομμάτι του εργαζόμενου γυναικείου πληθυσμού. Το πρόγραμμα σπουδών των σχολείων θηλέων, ήταν διαφορετικό από αυτό των αρρένων. Η μόρφωση των κοριτσιών, δεν απέβλεπε στο να αποκτήσουν δεξιότητες και γνώσεις που θα τους επέτρεπαν να βιοποριστούν. Επίσης οι εργαζόμενες της εποχής, παραμερίζονταν από τις καλύτερες θέσεις και επιλέγονταν σε κατώτερες στις οποίες αμείβονταν λιγότερο από τους άνδρες, ενώ εκτελούσαν τα ίδια καθήκοντα. Συνθήκη αρκετά επίκαιρη στις μέρες μας.

Λειτουργία

Στη σχολή είχαν δικαίωμα να εγγράφονται κορίτσια που είχαν τελειώσει άλλοτε την Α' και άλλοτε την Β' Γυμνασίου. Θέλοντας ο Σ.Δ.Γ. να εξυπηρετήσει την ανάγκη για πιο εξειδικευμένη κατάρτιση και επαγγελματική ανέλιξη των εργαζόμενων κοριτσιών, **τα μαθήματα γίνονταν από τις 7:00 μ.μ. έως και τις 9:00 ή 10:00 μ.μ.** και συμπληρωματικά άλλες μη εργάσιμες ώρες. Δυνατότητα εγγραφής είχαν επίσης και μη εργαζόμενες νέες.

Καινοτομία, η διδασκαλία στοιχείων Αστικού και Δημοσίου Δικαίου και από την Κοινωνική νομοθεσία ότι αφορά τον υπάλληλο στο μάθημα των Νομικών.

ΕΣΠΕΡΙΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

ΑΦΟΜΟΙΩΜΕΝΗ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΟΜΟΤΑΓΕΙΣ ΣΧΟΛΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ίδρυθεῖσα τὸ 1925 ἀπὸ τὸν «Σύνδεσμον γιὰ τὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας».

Ἡ σχολὴ περιλαμβάνει τέσσαρα τμήματα:
ΤΕΤΡΑΤΑΞΙΟΝ ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΡΙΩΝ

Αἱ μαθήτριά τοῦ τμήματος αὐτοῦ καταρτίζονται εἰς τὰ ἐμπορικὰ μαθήματα καὶ συμπληρώνουν τὴν γενικὴν τῶν μόρφωσιν. Αἱ ἀπόφοιτοι τοῦ τμήματος αὐτοῦ λαμβάνουν πτυχίον Ἐμπορικῶν καὶ Λογιστικῶν σπουδῶν ἰσότιμον τῶν Δημοσίων πρακτ. Ἐμπορ. σχολ.

ΤΜΗΜΑ ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΩΝ

Εἰς τὸ τμήμα αὐτὸ καταρτίζονται δακτυλογράφοι με ἐκμάθησιν καὶ πρακτικὴν ἀσκησιν 2—3 συστημάτων γραφομηχανῆς Ἑλληνογαλλικῆς κατὰ τὸ ἐπιστημονικὸν σύστημα ἀφῆς. Συγχρόνως δὲ ἀκολουθοῦν μαθήματα γενικῆς μόρφωσως καὶ λαμβάνουν πτυχίον δακτυλογράφου.

ΤΜΗΜΑ ΣΤΕΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

Αἱ ἀπόφοιτοι λαμβάνουν πτυχίον Στενογραφ.

ΤΜΗΜΑ ΓΛΩΣΣΩΝ

Γαλλικὰ καὶ Ἀγγλικὰ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ

ANNA ΣΤΑΜΑΤΕΛΑΤΟΥ, Καθηγήτρια Δημοτ. Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ

Λογιστικά

Σ. ΣΥΡΜΟΠΟΥΛΟΣ, τῆς Ἀνωτάτης Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

Μαθηματικά

ΙΩΑΝΝΑ ΜΑΝΙΑΤΑΚΗ, Καθηγήτρια Δημοτικῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

Ἑλληνικά

ANNA ΣΤΑΜΑΤΕΛΑΤΟΥ. — **ΓΙΟΤΣΑΛΙΤΟΥ**
Γαλλικὰ — κ. **ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ**, Καθηγ. Δημοσίας Ἐμπ. Σχολῆς. Δις **ΑΓΓ. ΜΗΝΙΑΤΗ**. — Ἀγγλικὰ Δις **Σδρην**. — **Καλλιγραφία**, Δις **Λένκα**.

Πληροφορίαι ὁδὸς Σόλωνος 130 (Δημοτικὸν Σχολεῖον). Ἀπὸ τῆς 15ης Σεπτεμβρίου καθ' ἐκάστην 7—9. — Δίδακτρα ἐλάχιστα. Αἱ ἄποροι δωρεάν.

Για να υποστηριχθεῖ οικονομικά η Σχολή, οι μαθήτρίες κατέβαλλαν μηνιαίως ένα χαμηλό ποσό διδάκτρων, εκτός από τις άπορες οι οποίες φοιτούσαν δωρεάν. Ο Σ.Δ.Γ. κάλυπτε μέρος των εξόδων της, η οποία επίσης επιχορηγούνταν κατὰ διαστήματα, από το Υπουργεῖο Εθνικῆς Οικονομίας, από τον Δήμο Αθηναίων και από Τράπεζες.

Όλα τα χρόνια υπήρχε η μόνιμη και συνεχῆς περιπέτεια της ἔλλειψης χρημάτων και οι ισολογισμοί ἔκλεινα με ελλείματα. Η λειτουργία κατόρθωσε να εξασφαλισθεῖ σε πολλές περιπτώσεις, χάρις την αυτοθυσία του προσωπικού που εργάστηκε με ἐλάχιστη ἢ καμία αμοιβή.

Οι μαθήτριες

Εκτός από το ασφυκτικό οικονομικό πλαίσιο, η σχολή είχε να αντιμετωπίσει ένα ακόμη σοβαρό εμπόδιο. Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες φοιτούσαν οι μαθήτριες είχαν διατυπωθεί πολύ συχνά σε ομιλίες και άρθρα από τα μέλη του Σ.Δ.Γ.

που κανονίζουν τις οικογενειακές σχέσεις ή την εργασία. Θα ήθελε εξ άλλου να διαβάσει κανείς μερικά από τα γραπτά των εξετάσεων των κοριτσιών της σχολής για να δει πόσο καθαρή διατύπωση έχουν, πόσο καλά εκφράζουν ότι θέλουν να πουν χωρίς τις αμβιβολές φράσεις και τις περιττολογίες που περιέχουν τόσο πολλές αλλοίμονο τα γραπτά των μαθητών μας συνήθως. Αυτό αποδεικνύει πόσο καλή εργασία γίνεται στη σχολή μ' όλες τις υπάρχουσες δυσκολίες που έχουμε εκθέσει στον «Αγώνα» τόσες φορές και που πάντοτε θα χτυπούμε ως να λείψουν. Και οι δυσκολίες αυτές είναι κύρια: Η έλλειψη νόμου για την υποχρεωτική συμπληρωματική μόρφωση. Εφόσον οι εργοδότες δεν υποχρεώνονται να αφήνουν τα νεαρά πρόσωπα μέχρι 18 χρόνων ώρισμένες ώρες τη βδομάδα για να μορφώνονται χωρίς ελάττωση του μισθού τους, κάθε συμπληρωματική μόρφωση θα φυτοζωεί ή θα λειτουργεί εις βάρος της υγείας των προσώπων αυτών. Αν επιβάλλονταν με νόμο ή υποχρέωση αυτή, μαζί με παράλληλη υποχρέωση των γονέων να στέλνουν τα παιδιά τους στα σχολεία αυτά, τότε τα μαθήματα θα γίνονταν 6—8 μ. μ. και όχι 7—9 όπως στη σχολή μας ούτε 8—10 μ. μ. όπως στη σχολή έμποροπαλλήλων. Αν σύγχρονα επιβάλλονταν ώρισμένες εργάσιμες ώρες με ώριμο ωρολόγιο κατά εποχές και ταυτόχρονο κλείσιμο τουλάχιστο των μεγάλων γραφείων (Τραπεζών, Εταιρειών) δεν θα φθάναν τα κορίτσια της σχολής λαχανιασμένα σε περασμένη ώρα και δεν θα αναγκάζονταν τόσα πολλά να διακόψουν τα μαθήματά τους γιατί εργάζονται ως τις 8—8 1)2 και 9 ακόμα το βράδυ ήτοι 9 και 10 ώρες δουλειάς γραφείου με ελάχιστο μισθάριο. Πολλά ακόμα δεν θα φεγγαν χάρη στην αναπόφευκτη μ' αυτούς τους όρους σωματική κόπωση, που γίνεται πραγματικά επικίνδυνη μαζί με τις λοιπές οικονομικές συνθήκες που κανονίζουν τη ζωή των παιδιών αυτών.

Και χρειάζεται εξαιρετική άντοχη και σωματική και ψυχική για να ακούσει κανείς δύωρο μάθημα ύστερ' από πολύωρη δουλειά και να φύγει πεζή από την οδό Σόλωνος για το Λυσιατρείο και μακρύτερα, γιατί δεν έχει να πληρώσει το τράμ, όπως συνέβαινε σε ομάδα κοριτσιών της σχολής.

Τόν άγνωστο και σιγαλό ήρωισμό των κοριτσιών αυτών, των παιδιών όλων που ταλαιπωρημένα από τη δουλειά της ημέρας τρέχουν στα βράδυνα σχολεία για λίγη μόρφωση για λίγο φως, για μια επαγγελματική κατάρτιση που θα τους εξασφαλίσει το ψωμί, ποιός την λογάρισε ποτέ στην κοινωνία αυτή που τρέχει διψασμένη, άχόρταγη για το άτομικό κέρδος, τσαλαπατώντας τον φτωχό και τον αδύνατο; Και πόσην ειρωνική διάθεση δεν θα χε κανείς απέναντι στη Δημοκρατική ισότητα που είναι ανύπαρκτη

«Εφόσον οι εργοδότες δεν υποχρεώνονται να αφήνουν τα νεαρά πρόσωπα [...] να μορφώνονται χωρίς ελάττωση του μισθού τους, κάθε συμπληρωματική μόρφωση θα φυτοζωεί ή θα λειτουργεί εις βάρος της υγείας των προσώπων αυτών.»

«Αν σύγχρονα επιβάλλονταν ώρισμένες εργάσιμες ώρες [...] δεν θα φθάναν τα κορίτσια της σχολής λαχανιασμένα σε περασμένη ώρα και δεν θα αναγκάζονταν τόσα πολλά να διακόψουν τα μαθήματά τους γιατί εργάζονται ως τις 8:00 - 8:30 και 9:00 ακόμα το βράδυ.»

Έτσι παρά τον μεγάλο αριθμό εγγραφών, μικρό ποσοστό μαθητριών κατάφερε τελικά να φοιτήσει κανονικά και ακόμα μικρότερο να πάρει το απολυτήριό του. Ο Σύνδεσμος παρ' όλα αυτά δεν ήταν διατεθειμένος να υποβαθμίσει το επίπεδο σπουδών:

Τα πτυχία αυτά δίνονται μόνο σε όσες έχουν τα ωρισμένα προσόντα, φοιτήσουν κανονικά και πετύχουν στις εξετάσεις που γίνονται αυστηρότατες γιατί και το Συμβούλιο των καθηγητών και η διοικητική επιτροπή της Σχολής εννοούν να εδραιώσουν την περιωπή της Σχολής αυτής που δεν έχει βέβαια σκοπό να μοιράζει χαρτιά σε ανίκανες και ακατάρτιστες νέες, όπως δυστυχώς γίνεται αρκετά συνήθως, παρά να τις μορφώνει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και τις πραγματικά μορφωμένες μόνο να τις εφοδιάζει και με έναν τίτλο σπουδών.

Εμπόδιο επίσης ήταν και οι αντιλήψεις της εποχής που αφορούσαν στην εκπαίδευση και στην εργασία των γυναικών. Σύμφωνα με αυτές, θεωρούνταν συχνά ντροπή για την οικογένεια να εργάζεται η κόρη. Προορισμός της ήταν να παντρευτεί και να ασχοληθεί με την φροντίδα των παιδιών και του νοικοκυριού. Οι γυναίκες συνήθως «επιτρεπόταν» να δουλεύουν μόνον εφόσον ο πατέρας, ο αδερφός, ή ο σύζυγος ήταν ανύπαρκτοι ή ανίκανοι να τις συντηρήσουν.

Ενδεικτικό είναι ότι ο αναλφαβητισμός των γυναικών την περίοδο του μεσοπολέμου ήταν περίπου 63% και των ανδρών περίπου 26%. (1928)

Οι υποστηρίκτριες της Σχολής

1. Αύρα Θεοδωροπούλου, 4. Μαρία Σβώλου, 15. Αγνή Ρουσσοπούλου

Η ύπαρξη της Σχολής οφείλει πολλά σε γυναίκες και άνδρες που είτε εργάστηκαν εκεί με πνεύμα αλληλεγγύης και προσφοράς, είτε ως εξωτερικοί παρατηρητές φρόντιζαν να επιλύονται ζητήματα λειτουργικά, οικονομικά, ακόμη και των ίδιων των μαθητριών. Άλλωστε ως «παιδί» του Σ.Δ.Γ., η Σχολή βρισκόταν πάντα υπό την προστασία του:

Μαρία Σβώλου: Μέλος του Σ.Δ.Γ. η οποία εμπνεύστηκε την ίδρυση της Σχολής. Φρόντισε να εγκριθεί η λειτουργία της από τα τότε αρμόδια υπουργεία. Βρήκε ιδιωτικό χώρο όπου στεγάστηκε τα πρώτα χρόνια, αφιέρωσε πολύ χρόνο και προσπάθεια για την ανεύρεση οικονομικών πόρων για να εξασφαλιστεί η λειτουργία της και για την πρόσληψη υψηλού επιπέδου διδακτικού προσωπικού.

Αύρα Θεοδωροπούλου: Πρόεδρος του Σ.Δ.Γ. για πολλά χρόνια. Στήριξε τη Σχολή και συνέβαλε στην εξασφάλιση πόρων για την λειτουργία της

Αγνή Ρουσσοπούλου: Μέλος του Σ.Δ.Γ. καθηγήτρια της Σχολής. εργάστηκε με ανιδιοτέλεια και αυταπάρνηση για τη διατήρηση και συνέχεια των εργασιών της.

Αγγελική Μηνιάτη: Μέλος του Σ.Δ.Γ. διευθύντρια της Σχολής για 32 χρόνια. Εργάστηκε για τη Σχολή εθελοντικά και κατάφερε να την κρατήσει σε λειτουργία μέσα από πολλές δυσχέρειες. Φρόντισε τις μαθήτριες με μεγάλη αυταπάρνηση.

Σύντομα βιογραφικά σημειώματα

Μαρία Σβώλου το γένος Δεσύπρη

(Αθήνα 1892 - 1976):

Υπήρξε η πρώτη γυναίκα Επιθεωρήτρια Εργασίας ως υπάλληλος του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και συνέβαλε ιδιαίτερα στην ανάδειξη των άθλιων συνθηκών εργασίας των γυναικών της εργατικής τάξης κατά τη δεκαετία του 1920. Κορυφαία προσωπικότητα του γυναικείου κινήματος στον Μεσοπόλεμο, ιδρυτικό μέλος και γραμματέας του «Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας», απ' όπου αποχώρησε το 1932. Με δική της πρωτοβουλία, ιδρύθηκε η «Εσπερινή Εμπορική Σχολή Γυναικών Υπαλλήλων» και μια σχολή μαθητών/τριών για την κατασκευή παιχνιδιών και διακοσμητικής, η «Παπαστράτειος Σχολή». Μετά το 1932 πρωτοστάτησε στην ίδρυση του «Συνδέσμου Εργαζόμενων Γυναικών», ενώ συμμετείχε ενεργά στην «Πανελλήνια Επιτροπή Γυναικών ενάντια στον Πόλεμο και το Φασισμό». Υπήρξε σημαντικό στέλεχος της αριστεράς και της εθνικής αντίστασης (μέλος του ΕΑΜ). Το 1944 εκλέχτηκε μέλος του Εθνικού Συμβουλίου (της Βουλής στο απελευθερωμένο τμήμα της χώρας). Εξελέγη το 1958 και το 1961 βουλευτής με την ΕΔΑ. Το 1964, η Σβώλου συνέβαλε στην ίδρυση της «Πανελλαδικής Ένωσης Γυναικών».

Αύρα Θεοδωροπούλου, το γένος Δρακοπούλου

(Αδριανούπολη 1880 - Αθήνα 1963):

Μουσικός, εργάστηκε ως καθηγήτρια πιάνου και διακρίθηκε ως μουσικοκριτικός. Είχε αξιοσημείωτη εγκυκλοπαιδική μόρφωση, ήταν δημοτικίστρια και, εκτός των άλλων, συνέγραψε λογοτεχνικά έργα. Υπήρξε πρωτοπόρος του ελληνικού φεμινιστικού κινήματος, ταυτισμένη με τους φεμινιστικούς αγώνες της εποχής του Μεσοπολέμου για την απόδοση δικαιώματος ψήφου στις Ελληνίδες. Το 1920 συνέβαλε στην ίδρυση του «Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας» ως τμήματος της Διεθνούς Ένωσης για τη Γυναικεία ψήφο (International Woman Suffrage Alliance), του οποίου υπήρξε πρόεδρος για 35 χρόνια, ενώ ταυτόχρονα συμμετείχε σε διεθνή φεμινιστικά συνέδρια της εποχής, αρθρογραφούσε και συντόνιζε κάθε προσπάθεια για απόδοση πολιτικών και αστικών δικαιωμάτων στις Ελληνίδες. Συνέχισε τον αγώνα για τα δικαιώματα των γυναικών στην Ελλάδα και μεταπολεμικά μέχρι το θάνατό της.

Αγνή Ρουσοπούλου, το γένος Στουδίτου

(Αθήνα 1901 – 1977):

Σπούδασε Νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ήταν από τις πρώτες γυναίκες φοιτήτριες της Νομικής. Μετά το πτυχίο έκανε πολλά χρόνια μεταπτυχιακές σπουδές στην Ευρώπη και την Αμερική. Ήταν από τις λίγες μορφωμένες γυναίκες της εποχής της. Όταν επέστρεψε στην Ελλάδα δικηγόρησε με μεγάλη επιτυχία έως το τέλος του 1976 οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Ήταν η πρώτη γυναίκα που είχε εκλεγεί μέλος του Συμβουλίου του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Από τα πρώτα χρόνια της επιστροφής της ασχολήθηκε με το γυναικείο κίνημα. Έγινε μέλος του «Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας» και αγωνίστηκε για την ανύψωση της Ελληνίδας και την απόκτηση ισονομίας και ισοπολιτείας. Η ψήφος, η εργασία, η εκπαίδευση, η ίση αμοιβή, ήταν θέματα που την απασχόλησαν σε όλη της την ζωή. Έγινε μέλος της Κ.Ε. του Σοσιαλιστικού κόμματος και αργότερα έγινε πρόεδρος του Σοσιαλιστικού Συνδέσμου. Πήρε μέρος στον αγώνα κατά της Κατοχής και διώχθηκε. Βοήθησε στον αγώνα για την κατάργηση της Δικτατορίας. Είχε συγγράψει αξιόλογα βιβλία για την Αγωγή του Πολίτη, για το Δημοτικό και για το Γυμνάσιο. Τελευταία προσφορά της ήταν η συμμετοχή της στην Επιτροπή για την μεταρρύθμιση του Οικογενειακού Δικαίου.

Αγγελική Μηνιάτη (Αθήνα ; - 1990):

Φοίτησε στην Εσπερινή Σχολή Γυναικών Υπαλλήλων μόλις τελείωσε το Γυμνάσιο, καθώς ήθελε πολύ να αποκτήσει ένα εφόδιο και να εργαστεί, παρά τις αντιρρήσεις της οικογένειάς της. Γράφτηκε μάλιστα το πρώτο έτος που η Σχολή λειτούργησε. Κατόπιν σπούδασε Νομικά και άσκησε το επάγγελμα της δικηγόρου μέχρι τα τελευταία χρόνια της ζωής της. Η Αύρα Θεοδωροπούλου, η Μαρία Σβώλου και άλλες γυναίκες του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, την ενέπνευσαν και έτσι έγινε μέλος του. Διηύθυνε τη Σχολή για 33 χρόνια (1933 – 1965) χωρίς αμοιβή και παράλληλα δίδασκε γαλλικά και νομικά, επίσης εθελοντικά. Την περίοδο της κατοχής ανέπτυξε το μέγιστο της αυτοθυσίας της. Από το Μουσείο Μπενάκη όπου εργαζόταν πήγαινε καθημερινά πεζή στο Πολυτεχνείο να παραλάβει το συσσίτιο για τις μαθήτριες και από εκεί πάλι πεζή στο τέρμα Ιπποκράτους ή όπου αλλού στεγαζόταν η σχολή. Πρόσεχε επίσης κάθε μαθήτριά χωριστά ερευνώντας τις οικογενειακές της συνθήκες. Διετέλεσε Πρόεδρος του Συνδέσμου 1969 – 1973 οπότε και παραιτήθηκε. Το 1986 ο Σύνδεσμος για να την τιμήσει της απένειμε τον τίτλο της Επίτιμης Προέδρου.